

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยศึกษาถึงภาวะซึ่มเศร้าในผู้ป่วยเบาหวาน ที่มารับการตรวจรักษาในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย และการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้ป่วยเบาหวานที่สำรวจพบว่ามีภาวะซึ่มเศร้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการตรวจรักษาในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย จำนวน 2,077 คน (สถิติทะเบียนผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย, 2549)

กลุ่มตัวอย่าง

1. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน ซึ่งกำหนดเท่ากับ .05

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{2,077}{1 + 2,077 (.05)^2} = 335.41$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 335 คน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่าง 340 คน เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาได้มากขึ้น

2. การสุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาค้างนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง เดือน กรกฎาคม 2550 โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 เป็นผู้ป่วยนอกที่เคยเข้ารับบริการตรวจรักษาในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย อย่างน้อย 3 ครั้ง

2.2 ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวาน

2.3 ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

2.4 ไม่มี ความผิดปกติทางจิตใจ ความจำเสื่อม หรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถรับรู้เข้าใจ หรือให้ข้อมูลต่างๆได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยเบาหวาน ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ แหล่งรายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนสมาชิกครอบครัว ลักษณะการอยู่อาศัย น้ำหนัก ส่วนสูง ระยะเวลาการเป็นเบาหวาน โรคแทรกซ้อนอื่นๆ ประวัติการผ่าตัดในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ประวัติการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ระดับน้ำตาลในเลือดย้อนหลัง 2 ครั้ง ระดับน้ำตาลในเลือดปัจจุบัน ผลการตรวจเลือดอื่นๆ (ถ้ามี) การได้รับยา

ส่วนที่ 2 แบบวัดภาวะซึมเศร้า The Center for Epidemiologic Studies-Depression scale (CES-D) ฉบับแปลเป็นภาษาไทย เป็นแบบวัดภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วย เป็นเครื่องมือที่พัฒนาและดัดแปลงโดย วิไล คุปต์นิรันดร์ศึกษกุล และพนม เกตุมาน ซึ่งผ่านการวิเคราะห์คุณลักษณะความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือแล้ว รวมทั้งจัดแปลภาษาให้มีความหมายใกล้เคียงต้นฉบับภาษาอังกฤษมากที่สุด โดยนักภาษาศาสตร์และจิตแพทย์ไทย เครื่องมือนี้นี้ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ความรู้สึกอารมณ์ต่างๆ จำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามเชิงลบ 16 ข้อ คำถามเชิงบวก 4 ข้อ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ คือ วัดความรู้สึกด้านซึมเศร้า 7 ข้อ ความรู้สึกด้านดี 4 ข้อ วัดอาการทางกาย 7 ข้อ และวัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นอีก 2 ข้อ โดยผู้ป่วยจะถูกสอบถามว่าเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้นบ่อยเพียงใดในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

เกณฑ์การให้คะแนนคือ

คำถามเชิงลบ (ข้อ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20)

- ไม่เกิดขึ้นเลย (น้อยกว่า 1 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 0
- นานๆครั้ง (1-2 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 1
- เกิดขึ้นค่อนข้างบ่อย (3-4 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 2
- บ่อยครั้ง (5-7 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 3

คำถามเชิงบวก (ข้อ 4, 8, 12, 16)

- ไม่เกิดขึ้นเลย (น้อยกว่า 1 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 3
- นานๆครั้ง (1-2 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 2
- เกิดขึ้นค่อนข้างบ่อย (3-4 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 1
- บ่อยครั้ง (5-7 วันในหนึ่งสัปดาห์) จะให้คะแนนเท่ากับ 0

ค่าคะแนนรวมมีตั้งแต่ 0-60 ซึ่งการแปลผลผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า คือ มีคะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับ 19

ซึ่งการเลือกเครื่องมือดังกล่าวเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการประเมินเพื่อคัดกรองผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะซึมเศร้า โดยเครื่องมือนี้สะดวกที่จะนำไปใช้ ประหยัดเวลา ง่ายต่อการแปลผล และมีความแม่นยำสูง

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในบริบทชีวิตต่างๆ ที่สอดคล้องกับสาเหตุปัจจัยของการเกิดภาวะซึมเศร้า ตามกรอบแนวคิด โดยสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้ข้อมูลที่ได้จากส่วนที่ 1 และ 2 เป็นการเปิดประเด็นคำถาม แล้วถามไต่ตามคำตอบจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ควบคุมไปกับการสังเกต ขณะเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนที่ 3 จะสัมภาษณ์เฉพาะผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะซึมเศร้าเท่านั้น

นอกจากนั้น ยังมีเครื่องมืออื่นที่ใช้ประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลอีก ได้แก่ เทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกเสียง ขณะสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายรูป เพื่อใช้บันทึกภาพ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ส่วนที่ 2 แบบวัดภาวะซึมเศร้า The Center for Epidemiologic Studies-Depression scale (CES-D) ฉบับแปลเป็นภาษาไทย ได้ผ่านการวิเคราะห์ความไว (sensitivity) และความจำเพาะ (specificity) ต่อภาวะซึมเศร้าในระดับสูงเมื่อใช้เกณฑ์คะแนนที่ 19 หรือมากกว่า คือ ร้อยละ 93.33 และ ร้อยละ 94.2 ตามลำดับ และ หาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า 0.92

ส่วนที่ 3 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย แพทย์จากโรงพยาบาลหนองคาย 1 ท่าน และ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2 ท่าน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษายื่นเสนอแบบคำร้องขออนุญาต ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยสาขาวิชา สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ศึกษาแนะนำตัว และสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเบาหวาน พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลและชี้แจงให้ทราบว่า การตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมศึกษารั้งนี้จะไม่มีผลต่อผู้ป่วย คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ และนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์การศึกษารั้งนี้ เน้นผลการศึกษานำเสนอในภาพรวม ผู้ป่วยสามารถแจ้งขอออกจากการศึกษาได้ก่อนที่การดำเนินการศึกษาจะสิ้นสุดลง โดยไม่ต้องให้เหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลอย่างไรต่อตัวผู้ป่วยและครอบครัว

สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษาทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือขออนุญาตจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลหนองคาย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ประจำคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย เพื่อรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการรวบรวมข้อมูล

2. ภายหลังจากได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ศึกษาเข้าพบเจ้าหน้าที่ประจำคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดในการรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการศึกษา

3. ผู้ศึกษาแนะนำตัว และสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเบาหวาน พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอความร่วมมือในการทำศึกษา และพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยเบาหวาน โดยผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันเปิดทำการของคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลหนองคาย

ซึ่งเปิดทำการในช่วงเช้า ของวันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ ในช่วงเวลา 6.00-9.00 น. ก่อนผู้ป่วยเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และในช่วงบ่ายของวันดังกล่าว ผู้ศึกษาจะเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติการเจ็บป่วยของผู้ป่วย ในใบบันทึกประวัติของผู้ป่วย จนได้ข้อมูลครบถ้วน

4. หลังจากเก็บข้อมูลแต่ละวัน ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความละเอียด ความถูกต้องครบถ้วนอีกครั้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 และ 2 ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาความถี่ ร้อยละ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ส่วนที่ 3 ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved